

kmalo toliko na srajco dobí, kakor v angležkem Manchestru. Tudi se lahko človek kmalo znajde, pri kateri stranki da je, ker na desni vidiš napis terdega slovenskega imena že ne vem, s koliko gggg na koncu. Vsaki Teržičan, navdan pravega manchesterskega duha, pridši na desni stran Kroke, se more zagledavši taki napis, brumno prikloniti kakor Arabec gredé proti Meki, in izdihniti: Allah, Allah podljubelski, hvalen bodi! ker pripeljal si me po svoji neskončni modrosti „unter unsere Leut“. Sicer je pa leva stran Kroke močnejša, ker je po veliki večini Kropa národna, kakor malo kateri kraj na Slovenskem. Kroparji so bistré glavice in kaj marljivo slovenske časnike prebirajo. Rekel bi, da kar so Ribenčani na Dolenskem, so Kroparji na Gorenskem; kakor jo Ribenčani v govoru bolj na pevsko zavijajo, jo Kroparji prav jekleno terdo režejo. Ribenčani u na francozki ū vlečejo, Kroparji ti pa r na tako terdo vižo zgovarjajo, da se misliš včasih v družni samih Parižanov. Kroparski „kolači“ so ti na Gorenskem k vsaki burki pritisnjeni, kakor rajbenški „rajščetarji“, ali kakor Rajbenčan z „rajščeti“, ti Kropar s svojimi „čveči“ — vulgo žebli — vse Slovensko in Hervaško prekorači, veliko zve, pa še več povedati vé. Je bistroumne glave, poln burk in ti kakor Ribenčan včasih tako zasolí, da se moraš kar za ušesi popraskati. Kropenčanji imajo med sabo dva originala prav svoje baže: Vodiškega Luka in Rausmanovega Naceta. — Mnogokrat vidiš na dolapust ali ob prazniku na velikem tergu veliko tropo Kropenčanov in v sredi med njimi na kaki podertii moža stati, ki jim s povzdignenim glasom govori in zraven tudi klasično agira. Pridigoval jim je ravno, ko zraven pridem, da od popotovanja zuanih dveh jogrov v Emavs. Drastične primere je delal, rekoč: „To je ravno tako, kakor da bi dva kovača popotvala iz Kroke čez Podnart in tako na večer k Šparovcu (znana kerčma na Gorenskem) na Posavec dospéla“ itd. Prišel je počasi v tako ekstazo, da bi bil najbolj terde grešnike in grešnice do solz ganil. Govoril bi ti od mraka do zora in to vse za „en frakelj žganjča!“ Nekdaj je bil pred na vodiški planini nad Kropo pastir, zatoraj mu pravijo vodiški Luka. Velikrat so mu duhovni gospodje tako počenjanje prepovedali, in ga za več dni v samotno izbico v Radoljco poslali, da bi tū sam sebi pridigoval; ali kakor „Martin v Zagreb in Martin iz Zagreba“, tako Luka v Radoljco in Luka iz Radoljce, vernivši se zmiraj svoj oder, svoj publikum in svoj zaslužek najde. Al Luka je samo govornik, ljudje pa tudi radi včasih kakošno pesem zapeti slišijo, ktero jim Rausmanov Nace, enak staremu čmerlu, zabrenčí. Nace je že star čez 70 let, tak hrust kakor planinsk medved, ker se še ne vé spomniti, da bi bil katerikrat v svojem življenju bolan. Hodi zmiraj bos in spí na goleh tleh; kar dobí, premení v žganjče; nič mu ni ostalo kakor špehasta gospôška kapa, sila povajljane stare soldaške hlače in kamizola, ki jo je po stricu podedval. Naravoslovci terdijo, da ima tič strus najterdneji želodec, da vse podavi, kar mu pod kljun pride, magari železo. Al v tej kreposti ti je proti Nacetu le mojsterskaza proti nedosegljivo izurjenemu virtuozu. Kakor bi copral, je v nekterih minutah spred Naceta zginilo: hlebec belega, hlebec ajdovega kruha, bedro svinine, nekaj klobas itd. Po vsem tem je to zmes z merico „žganjča“ poplahnil in s takim basom alelujo zabrenčal, da bi se Lablache pred njim vstrašil. Tudi njemu kakor Lukatu je bilo nespodobno popevanje že večkrat prepovedano, al vse zastonj; kakor je želodec njegov nasitljiv, tako je gerlo njegovo zmiraj za pesem pripravljeno, ako ga le žganjče namoči.

Valt. Zarnik.

Narodne pravlice.

Pravlice od landeškega grada na Frankolovem.

Obiskal sem nekega dné razvaline landeškega grada. Oj, kako se človeku serce širi, ko iz visokega hriba, na

kterem je nekđaj grad stal, gleda v cvetečo savinsko dolino, sive planine v zahodu, prijazne z nogradi nasajene griče, ktere venčajo bele cerkve krog in krog. Pa če se ozre na razvaline, in primeri sedanjost z minulostjo, oj kak more žalostnega serca reči:

Kje ste grada bele stene?
Kje je stolpa silni strah?
Kje ste izbe in dvorane?
Premenile ste se v prah.

Oj vi vitezi ošabni,
Kje je síle vaše tron?
Daljno že vam zadnokrat je
Vsem zakljenkal mili zvon!

In res, družega ni ostalo, ko malo zidovja, pod katerim se najde še mala pa precej dobro ohranjena klet in ena stena visokega stolpa. Pa spomin roparskih vitezov je ostal med ljudstvom, kateri so, kakor ljudje pravijo, vsakega popotnika, posebno kupčevavca, obropali, kateri so se prederznili bili sami čez „hudo luknjo“ potovati. Peljala je nekđaj ravno pod gradom rimska cesta. Celjski grofi so zato sozidali gradič Frankolovo v dolini, v katerem so vojaki prebivali, da so popotnike in kupčevavce čez „hudo luknjo“ spremljali. To je, kar vem od vitezov; naj povem ljudske pravlice.

Poslednji vitez ni bil ropar, al požrešen je bil, in sladko vince je rad serkal. Neki večer se napije, in gré spat v svojo izbo, pa zjutraj vstane na skednji nekega kmeta v bližnji vasi. Pravijo kmetje, da so vidili ponoči, kako so ga štiri pošasti po zraku nesle. On jim ničesa ne verjame. Drugo noč gré trezen spat. Grad se strese, štiri pošasti, bele ko smertna žena, stopijo v izbo in ga zanesó na skeden drugega kmeta. Tako se mu je godilo vsako noč, kadar je hotel v gradu spat.

Razserden prodá svoj grad nekemu kmetu. Pošasti sicer so pobegnile, al kmet ni mogel grada popravljati, zato se je tudi razsul v razvaline. —

Nekega večera pride žlahni gospod k nekemu kmetu, ter ga prosi, naj mu napreže vole v kočijo, da ga peljá v Konjice. Kmet napreže, gospod veli kmetu stopiti v kočijo; bela cesta se napravi ravno proti Konjicam; voli peljejo hitreje ko najberzi konji; kočija derčí, kot da bi jo škratli nesli. Pripeljavši se v Konjice, dá gospod kmetu tri vogle za plačilo. Kmet jih vzame žalosten, in tira vole domú. Po poti pogleda vogle, misleč jih zavreči; al kako se začudi, ko najde namesto voglov tri žute zlate, ktere veselo v žep vtakne! —

Neki kmetič je sekal derva blizo grada. Mlada gospá pride k njemu, in mu velí za njo iti. Ona ga peljá v grad, vzame ključe iz žepa, odpre podzemeljske vrata in stopi strahoma kmet za njo v veliko klet, ki je bila polna sodov sladkega vina. Mlada gospá odpre drugo klet, v kateri je bilo vse polno mesa, žita in sočivja. Mlada gospá odpre tretjo klet, v kateri je bilo vse polno zlatov, tolarjev in dragih kamnov. Vse to pokaže mlada gospá kmetu in mu reče: Vsajeno še ni drevo, s ktereга se bo zibka delala, v kateri bo dete spalo, ki bo to vse dobilo. Kmeta peljá gospá spet iz kleti, pa kako se on začudi, ko zapazi, da mu je brada do kolen prirastla. Domú pridši najde svojega sina že starega, kateri je ravno že tudi svojega sina ženil in mu gostijo pripravljal.

Joško Isk.

Kratkočasnice.

(Maslo naše nemške kulture) nadalje iz unidan omenjene in za natis pripravljene zberke.

„Löbliches Comitát.

Das Löbliches Comitát Gemeindeamt *
wird hievon mit dem Diensthöflichen ersuchen in die Kenntnis gesetzt, für den Mann ** von * welcher schon seit mehreren Jahre abwesend ist welcher sich im Lande Shtabánien

aufhalten soll mit den bemerken, dass seine Aeltern sind beide gestorben Letzterer der Vater im Jahre 1857 im Monate Jänner in 48 Stunde Leben und Tod von Täsaments entschieden ein Vermögen mit Kaische in wärt 1000 sage Tausend Gulden interlassen der jüngste Bruder ** ist bei Militär gestorben hohe Behörde werden ersucht den benannten Mann häfflichst aus zu Vorschon, in Gegenstande unständiglich zu Vernehmen und das Protokoll hieher ein zu senden jedenfalls aber den Resultat der nach Vorschung hieher mit zu theilen“.

Gemeindeamt * am 16. Februar 1857.

** m/p.

Bürgermeister.

Dopisi.

Iz Gorice piše „Danica“: „Za gotovo zvemo, da je tukajšnim predstojnikom ljudskih šol naznanjen ministerski ukaz, po katerem naj se vse ljudske šole na Goriškem na temelji domačega jezika vredijo, tako, da se bo nemški jezik začel učiti ne popred kakor v tretjem razredu normalke in to le kot zapovedani predmet. To drobtino, za nas res tehtno, vam s toliko večim veseljem naznanjamo, ker upamo, da izpeljavi vsega tega ne bo nikakor prederznilo ustavljati se kakoršnokoli starokopitarstvo. Bog daj svoj blagoslov! — Ravno se napravlja tudi slovenska prestava kolédarja, ki ga je do zdaj naša tukajšna kmetijska družba le v talijanskem jeziku izdajala. Hvala Bogú, da se od dné do dné zmiraj bolj djanski spoznava, da je Gorica na zemlji slovenski, obdana krog in krog od čisto slovenskega ljudstva. — Dva tukajšna domorodca, laški in slovenski, nameravata že skoz več časa časnik na svitlo spraviti. Laški domorodec, gosp. J. Filli, misli še pred novim letom, če mu bo mogoče, svoj tednik izdajati pod imenom: „Il speculatore goriziano.“ Na odločeni strani bo neki sprejemal tudi dopise v slovenskem jeziku. Drugi domorodec je gosp. Fr. Zakrajšek, po svojih delih Slovencom že nekoliko znan. Ni dolgo, kar je bil ta rodoljub že povabilo razpisal na „Lipo slavjansko“, zabavni (kratkočasni) in podučni list. Na odsvetovanje nekterih prijatlov ne bo sicer izhajala „Lipa slavjanska“, ali utegnili bi od ravno tega rodoljuba berž ko ne za novo leto kak slovensk časnik v našem mestu začeti izhajati; njegov namen bi bil: naše prosto ljudstvo prav po domače o domačih rečeh podučevati. Tega bi bilo res želeli. Privoščimo še terdne volje in serčnosti od zgorej.“

V Gorici 7. nov. X — Sinoči po 4 popoldne se je snidla v tukajšni normalki pod predsedništvom šolskega nadzornika g. dekana J. E. Mozetiča, vélika učiteljska konferencija, h kateri so bili menda vsi ljudski učitelji naše nadškofije povabljeni. Na dnevnem redu je bil nov učni načert za goriško-gradiškanske ljudske šole poslan od teržaškega namestništva. Potem, ko je bilo že 31. oktobra v nadškofijskem konzistorii pomenkovanje o tej zadevi, je bila po konzistorijalnem sklepu, konferencija v ta namen sklicana, da bi se zvedenci sami o načinu vpeljanja imenovanega načerta posvetovali. Nasledek pretresovanja je bil, da je — kakor upamo — oni „kulturi“, ki jo nekteri za edino vladarico čislajo, za vselej odkljenkalo. Sklenilo se je namreč, poslani načert kakor je, koj vpeljati. Po tej učni osnovi se umakne nemščina narodnima jezikoma in neha popolnoma biti učni jezik v goriško-gradiških šolah; učila se bo le kot predmet po 4 in 5 ur na teden v III. in IV. razredu glavnih fantovskih šol; iz deklških in vseh farnih šol je za vselej odpravljena. Naj le kričijo „Wissenschaftlichovci“: proximus ardet Ucalegon“; nič ne bo pomagalo: v 2–3 letih se bojo tudi invitis diis saj nižji razredi naših srednjih šol sami od sebe ponarodili (nacionalizirali). — Opomnim še, da ta važni načert se opira na skušnje,

kterih si je bil šolski svetovavec g. Pavišić o priložnosti, ko je lani naše šole obiskoval, prepolno torbico nabral. Slava g. Pavišiču, slava goriškemu učiteljstvu! Ta očitna zmaga resnice in pravice bo zaupanje zvestih Slovincov, ki ga je bil znani ministrov odgovor na dr. Toman-ovo interpelacijo omajal, zopet nekoliko oživila in uterdila.

Slišimo, da, ko bi bila sinodna konferencija neugoden uspeh imela, je bil deželni odbor in — gledé na mestne šole — mestno županstvo pripravljeno, krepko na noge stopiti.

Prihodnjič kaj več o naših srednjih šolah in o slovenščini v njih.

Iz Istre 1. nov. Š. K. — Naj Vam tudi jez povem, kako se nam Slovencom po Istri godí. Bila je v karkovski srenji volitev župana in odbornikov; vsi prebivavci po ti srenji so Slovenci; ko se može zberó, pride koperski pretor in ko može začnejo po slovensko se med saboj meniti, zarenčí nad njimi: talijansko hočem, „da se govori; drugzega nočem slišati.“ Ta Slovanom tolikanj prijazni pretor P. je bil v prvem poreskem deželnem zboru! Tudi pričujoči gospod nadžupnik K. in gosp. župnik Tr. nista smela s pričujočimi srenjskimi možmi slovenski govoriti. Naj še povem, kako se nam v Kopru v sodniških zadevah godí. Znano je, da nobenega uradnika nimamo, ki bi poleg talijanskega jezika tudi slovenski znal in to še za silo ne. Bila je mesca avgusta neka razprava; — poklicanih je bilo več kmetov za priče, toda le dva sta nekoliko talijanski razumela; mogočni gospod aktuar jim tedaj ukaže popoldne priti, ko bo za to tolmač čas imel. In kdo je bil ta tolmač? Neki priprost čevljar. V rokah tega tolmača čevljarja je osoda ljudi, kateri pri koperski sodni pravice iščejo in pomoči potrebujejo. Al pa zná ta čevljarček dobro talijanski in slovenski, nočem vam glave zastaviti. — To so živi dokazi, kako stoji pri nas z ravnopravnostjo in ali ni res, da Talijani pitajo Slované s ščiavi. Dokler narod naroda ne bo spoštoval, in dokler vlada ne bo svojih obljub do vseh narodov zvesto spolnovala, ne bo sonce sprave bratovske pred prag avstrijskih narodov prisijalo. Poslanci, zastopniki naši, povzdignite glas za ravnopravnost in terkajte na vrata ravnopravnosti in pravice, dokler se nam ne bojo odperle!

Iz Pruš pri Marburgu 8. nov. Obhajali smo 8. dné p. m. zlo imenitno slovesnost v naši fari; pripeljali so se namreč naš milostljivi knezoškof iz Marburga in blagoslovili so štiri nove zvone, ktere smo dobili iz Ljubljane, vpričo veliko ljudstva. Po dokončani cerkveni slovesnosti so pristopile dekleta iz smolniške srenje, vse belo oblečene, in z vencí na glavah, so okinčale voz in dva zvona, ktera sta za našo novo cerkvo odločena bila, z zelenimi vencí, in počasi se je gibala procesija proti novi cerkvi, dobre dve uri hoda od farne cerkve. Tudi naš milostljivi škof so po malem kosilcu zasedli voz, in so se peljali za procesijo na visoke Poharje. Pri zeleni utici, ki je bila napravljena za shrambo sv. ostanjkov dveh mučenikov, so se obhajale po-božne večernice. Drugi dan pa z veliko slovesnostjo so milostljivi škof prvo sv. mašo v novo posvečeni cerkvi zapeli. Ljudstvo je s tako gorečnostjo prepevalo, da nam je serce veselja igralo, in možnarji so pokali, da se je daleko po hribih glas razlegal. — Rad bi bil podisal to lepo slovesnost prav na drobno, pa vem, da imajo „Novice“ prav rade vse bolj na kratko, zato sklepam svoj popis s serčno zahvalo našem milostlivemu knezoškofu, da se niso bali težavnega pota na visoke Poharje, — lepa zahvala pa tudi visokočastitemu gosp. korarju Marku Glazer-ju in našem dragemu prijatlu Lukežu Hleb-u za nju prijazno pripomoč pri tej svečanosti, ktero bomo pomnili vse svoje žive dni.

Davorin Grizoldi, kmet.

Iz Slovenskih goríc na Štaj. 3. nov. — Š — Že večkrat sem se, ljube „Novice“, milo potožil v imenu naših ubogih Slovincov od terdih nemškutarskih rogov hudo stiskanih, nekaj zato, da razkrijem hudobno počenjanje in po-